

VRIES, Matthias de (Haarlem 9 november 1820 – Leiden 9 augustus 1892).

Werd, na een professoraat van enkele jaren in Groningen (vanaf 1849), in 1853 hoogleraar te Leiden, waar hij onder andere de Nederlandse taalkunde doceerde. Op grond van zijn edities van Van Boendale's *Der Leken Spieghel* (1844-1848), Hoofts *Warenar* (1843) en Van Maerlants *Spieghel Historiael* (1857-1863, samen met Eelco Verwijs) kan De Vries beschouwd worden als de grondlegger van de Nederlandse filologie. Hij had een uiterst belangrijk aandeel in de voorbereiding van het *Woordenboek der Nederlandsche Taal* en in de totstandkoming van de eerste afleveringen daarvan (verschijnend vanaf 1864). Het werk voor en aan dit woordenboek werd het voornaamste doel van zijn leven. Het ging ten koste van zijn grote liefde, het werk aan het *Middelnederlandsch Woordenboek*, waartoe hij het initiatief genomen had. Tot het voorbereidende werk voor het *Woordenboek der Nederlandsche Taal* behoorde de regeling van de spelling; hieruit resulteerden de *Grondbeginselen der Nederlandsche Spelling* (1863) van hem en zijn mederedacteur L.A. te Winkel.

De Vries voelde zich zeer nauw met Vlaanderen verbonden, hetgeen verband hield met zijn belangstelling voor het Middelnederlands, dat immers voornamelijk 'Vlaams', zuidelijk is. Met vele zuiderlingen voerde hij een drukke correspondentie; in de bibliotheek van de *Maatschappij der Nederlandse Letterkunde* te Leiden zijn vele brieven van Vlamingen aan hem bewaard (Jan van Beers, Hendrik Conscience, Johan M. Dautzenberg, Prudens van Duyse, Paul Fredericq en anderen). Met zijn Maerlant-studie vestigde De Vries de aandacht van de Vlamingen op zich, zodat hij in 1860 als feestredenaar werd uitgenodigd bij de onthulling van het standbeeld van Van Maerlant in Damme. De V.B. droeg hij anders dan velen van zijn noordelijke tijdgenoten een warm hart toe. In een brief aan Ferdinand A. Snellaert van 4 januari 1862 schrijft hij: "Met genoegen volg ik den voortgang der Vlaamsche beweging. Moge zij sterk zijn door eendragt, dan kan haar de zege niet ontgaan." De waardering van Vlaamse zijde kwam tot uitdrukking in een erelidmaatschap van de Koninklijke Vlaamse Academie voor Taal- en Letterkunde (1887).

De keerzijde was een afkeer van het Frans. De Vries zag echter ook het gevaar dat in het oosten dreigde. Zo keerde hij zich tegen het denkbeeld het Hoog-Duits als standaardtaal in Vlaanderen in te voeren om zo sterker te staan tegenover het Frans. Met hun spellingregeling leverden De Vries en Te Winkel een belangrijke bijdrage tot de eenheid van Noord en Zuid. Reeds in 1864 werd ze door de Belgische regering officieel ingevoerd. In de inleiding in het eerste deel van het *Woordenboek der Nederlandsche Taal* laat De Vries zich geestdriftig uit: "De eenheid der Nederlandsche taal, die te lang in Vlaamsch en Hollandsch verdeeld scheen, nu eens voor al duurzaam gevestigd, door gelijkheid van spelling, als door een uiterlijk merkteken, gewaarborgd. Voor Nederland was die aaneensluiting, niet alleen in 't belang van taal en letteren, maar ook uit een algemeen nationaal oogpunt, een onberekenbaar gewin. Drie miljoen stamverwanten, die op het punt stonden van ons af te wijken, voorgoed in ons taalgebied ingelijfd. De levenskracht onzer taal, in den kamp tegen machtiger mededingsters, nagenoeg verdubbeld."

Het woordenboek was van het begin af aan een Nederlands-Belgische onderneming. Het initiatief werd genomen op het eerste *Nederlandsch Letterkundig Congres* van 1849 te Gent. Tot de eerste redacteuren behoorde ook de Vlaming *Jan-Baptist David*, die echter door drukke andere werkzaamheden weinig voor het woordenboek heeft kunnen doen. Behalve van de Nederlandse werd ook van de Belgische regering financiële steun ontvangen. Tijdens het leven van De Vries liet de zuidelijke medewerking te wensen over: de Vlamingen brachten weinig bouwstoffen bij elkaar met als gevolg dat het aantal Zuid-Nederlandse woorden in de eerste afleveringen gering is. Ten onrechte werd daarvan aan Vlaamse zijde de schuld aan de redactie gegeven. Vooral na 1888 kwam er in deze toestand verbetering.

Ook het woordenboek zag De Vries in het licht van de eenheid van Noord en Zuid. In zijn inleiding schrijft hij: "Gesproken uit de broederlijke vereeniging der Nederlanders van Noord en Zuid, is het van den aanvang af bestemd geweest om te getuigen van de eenheid van spraak, die alle telgen van den Dietschen stam aan elkander snoert. Reeds bij zijne eerste wording heeft het medegewerkt om Vlaamsch en Hollandsch eens voor al tot één gemeenschappelijk Nederlandsch te verbinden; reeds nu is het een zichtbaar teken van eendracht en broedertrouw geworden, een waarborg van duurzame samenwerking op het gebied van letteren en taal. Die aaneensluiting met onze broeders in het Zuiden wekt eene blijde hoop."

LITERATUUR: G. Karsten, *100 jaar Nederlandse Philologie. M. de Vries en zijn school*, 1949.

COR VAN BREE*